

Právo proti domácímu násilí

Prof. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D.

SOUKROMOPRÁVNÍ ASPEKTY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

2020

Úkoly:

- 1) **Nastudujte základní pojmy: domácí násilí, jeho příčiny, klasifikace, prevence, přímá či nepřímá oběť, pachatel, řešení, komplexní ochrana, prameny práva proti domácímu násilí.**

Využijte PowerPointové prezentace k základním pojmům, pramenům a soukromoprávním institutům a níže doporučenou literaturu.

Vše je dostupné na:

*http://www.is.muni.cz/IS/studijni_materiály_předmětu
MV 802K Právo proti domácímu násilí*

- 2) **Zamyslete se nad významem Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, zejm. čl. 2, 3, 6, 8 a 14 pro dané téma.**
- 3) **Pokuste se vysvětlit pojem *pozitivní závazek státu*.**
- 4) **V souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu se zamyslete nad metodou poměrnosti cíle a prostředků ve vazbě na tyto hodnoty: *lidský život – zdraví – důstojnost – majetek*.**
- 5) **Nastudujte úpravu obsaženou v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku ve vazbě na dané téma.**

Uveďte vlastní kritické stanovisko, resp. formulujte vlastní text zákona.

K tomu viz např. Čuhelová, K., Šínová, R. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu a rekodifikace soukromého práva. Právní rozhledy, 2013, č. 3, s. 104 - 110

- 6) Uvažte, zda poskytuje český právní řád komplexní ochranu proti domácímu násilí?
- 7) Seznamte se s texty Rady Evropy, zejména doporučením a relativně nově přijatou Úmluvou proti domácímu násilí č. 210.

<http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Aboutdomesticviolence.aspx>

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=210&CM=8&DF=27/03/2013&CL=ENG>

Modelové případy:

A) Manželství

Skutkový stav:

Manželé Eva a Adam uzavřeli manželství před 10 lety. Před uzavřením manželství se narodilo jedno dítě, za trvání manželství se narodily další dvě nezletilé děti. Eva je v domácnosti.

Rodinné bydlení se realizuje v nájemném bytě, který má Adam po babičce.

Před uzavřením manželství si Adam a Eva zařídili byt společnými silami: zakoupili základní vybavení, pračku, ledničku, televizi apod.

Rok před svatbou půjčila Eva Adamovi 100.000 Kč, aby mohl začít podnikat.

Za trvání manželství nabyli manželé zejména chalupu na Vysočině, a to převážně z peněz darovaných rodině Evinými rodiči.

Před třemi lety začaly mezi manžely problémy.

Adam začal Evě kontrolovat peníze, žádat detailní vyúčtování i drobných vydání. Nechtěl Evě dovolit, aby po ukončení rodičovské dovolené nastoupila do zaměstnání, ačkoli jejich finanční situace byla v důsledku Adamových neúspěchů v podnikání svízelná. Evě i dětem zakazoval návštěvy u prarodičů z obou stran. Postupně docílil úplné izolace rodiny. Víkendy i dovolené trávili všichni na chalupě prací na její rekonstrukci. Eva měla o trávení volného času dětí jinou představu, proto ji začal Adam i před dětmi systematicky kritizovat a zesměšňovat. Když požil alkohol, agrese se vystupňovala a často došlo i k fyzickému napadení. Eva násilí snášela, neboť nechtěla tzv. rozbít rodinu. Vinu hledala sama v sobě. Obviňovala se, že nedokáže vytvořit rodinnou pohodu.

Po shlédnutí epizody ze seriálu Soukromé pasti se však rozhodla problém pojmenovat a řešit.

Písemně zodpovězte následující otázky a doplňte příslušná ustanovení zákona:

- 1) Jaký je režim bytu? Jedná se o společný nájem?
- 2) Lze za trvání manželství řešit bytovou otázku? Jak zatímně? Lze docílit toho, aby se Eva stala – s ohledem na společné nezletilé děti – pro případ rozvodu manželství výlučným nájemcem bytu?

- 3) Kdo je vlastníkem vybavení bytu? Jedná se o spoluvlastnictví? Jaký je jeho režim? Lze se za trvání manželství domáhat přikázání věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti do výlučného vlastnictví?
- 4) Zaobírejte se situací, kdyby Adam po vykázání začal rozprodávat věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti.
- 5) Kdo je vlastníkem chalupy? Lze zohlednit finanční dar od rodičů Evy?
- 6) Lze za trvání manželství žalovat na zrušení společného jmění manželů? Naformulujte petit.
- 7) Smí Eva za trvání manželství žalovat na vrácení půjčky do podnikání? Věc posuďte i s ohledem na promlčení. Naformulujte petit.
- 8) Smí Eva Edama žalovat o příspěvek na úhradu nákladů rodinné domácnosti i po té, co byl Adam vykázán z rodinné domácnosti? V jakém rozsahu? Od kdy může právo uplatnit? Naformulujte petit.
- 9) Smí Eva Edama žalovat o výživné pro sebe? V jakém rozsahu? Od kdy může nárok uplatnit? Naformulujte petit.
- 10) Smí Eva požadovat výživné na děti? V jakém rozsahu? Od kdy může nárok uplatnit? Naformulujte petit. Hraje nějakou roli, že se první dítě narodilo ještě před uzavřením manželství?
- 11) Jaké kroky musí Eva učinit, rozhodne-li se pro rozvod? Lze využít tzv. nesporný rozvod? Jaké listiny musí soudu předložit. Vytvořte koncepty.
- 12) Smí Adam děti vídat? Naformulujte dohodu rodičů tak, aby k předávání dětí docházelo na neutrální půdě.

B) Faktické soužití

Skutkový stav:

Adam a Eva mají půlroční dítě, které je postižené. Adam tuto skutečnost velmi těžce nese. Kamarádi se mu posmívají, proto neustále obviňuje Evu, že v době těhotenství žila nezdravě. Eva své dítě miluje a doufá, že se Adam změní, až se jim narodí druhé dítě. Adam druhé dítě nechce. Děti vlastně nemá rád. Svě postižené dítě ani „neuznal za vlastní“. Když se Eva nedívá, dítě doma týrá. Evě tím nesmírně ubližuje. Její psychický stav se neustále zhoršuje. Začíná o sobě velmi pochybovat. Cítí se velmi nejistá i v péči o dítě.

Eva nepracuje, protože péče o dítě ji plně zaměstnává. Žije ze sociálních dávek.

Byt je Adama, včetně vybavení. Zdědil ho po strýci. Adam hraří jen nutné náklady na bydlení.

Eva začíná tuřit, že Adam je násilník. Nemá s dítětem kam jít. Rodiče už nežijí. Nemá naspořené žádné peníze.

Písemně zodpovězte následující otázky a doplňte příslušná ustanovení zákona:

- 1) Smí Eva využít institut vykázání, i když je Adam výlučný vlastník bytu?
- 2) Zaobírejte se situací, když Adam po vykázání začal rozprodávat základní vybavení domácnosti. Mají režim věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti?
- 3) Zaobírejte se situací, když Adam po vykázání podal svůj byt, resp. jej kupř. pronajal třetí osobě. Lze využít analogii ochrany manželského bydlení?
- 4) Pokud Eva odejde ze společného bytu do azylového domu, smí se do bytu po čase vrátit?
- 5) Smí Eva žádat od Adama nějaké peníze pro dítě? Dle jakého ustanovení? Kolik? Od kdy? Naformulujte petit.
- 6) Smí Eva žádat od Adama nějaké peníze pro sebe?
- 7) Smí Eva žádat od Adama nějaké peníze na domácnost?

C) Vícegenerační soužití

Skutkový stav:

Pan Karásek, dědeček Adama, daroval svému vnukovi a jeho ženě Evě dům, ve kterém si vymínil doživotní bydlení a osobní pomoc ve stáří. Ve prospěch svého vnuka pořídil také závěť, ve které mu odkázal nemalé úspory. Současně se zavázal závěť nikdy neměnit.

Zpočátku bylo soužití mladých se starým pánem harmonické. Po narození dvou dětí však začalo docházet ke konfliktům, neboť starý pán nesnášel hluk, který děti nadělaly, a také se mu nelíbilo, jak se mladí o své děti starají. Měl za to, že děti vyžadují řádnou péči. Eva však o děti příliš nedbala, nechávala je doma samotné, fyzicky je nepřiměřeně trestala, děti ji nerespektovaly, vytvořil se začarovaný kruh. Adam nebyl skoro vůbec doma, o děti se příliš nezajímal. Pokud něco provedly, dostaly opravdový výprask.

Děti si zlost vybíjejí na dědečkovi, který den ode dne psychicky i fyzicky chřadne. Nemůže si sám obstarávat ani nákupy, ani úklid. Děti mu berou berle a vymýšlí různé nástrahy na chodbě a na schodech. V domě je neustále hluk, nepořádek a chaos.

Adam s Evou začínají uvažovat o prodeji domu.

Písemně zodpovězte následující otázky a doplňte příslušná ustanovení zákona:

- 1) Posuďte, zda se pan Karásek může domáhat plnění ze smlouvy ve věci osobní pomoci ze strany Adama a Evy, případně vnuků.
- 2) Uveďte, zda se může pan Karásek domáhat ochrany své osobnosti před hrubými nadávkami apod.
- 3) Uvažte, zda se smí pan Karásek domáhat vrácení daru. Naformulujte petit. Věc posuďte také s ohledem na promlčení.
- 4) Lze zvrátit účinky závěti? Adam má vlastnoruční závěť u sebe a odmítá ji vydat.
- 5) Smí se pan Karásek domáhat vykázaní celé rodiny svého vnuka ze svého bývalého domu?
- 6) Smí Adam s Evou prodat darovaný dům?
- 7) Lze sankcionovat zlé nakládání, nepřiměřené trestání či hrubé zanedbávání dětí rodiči? Jaké zákonné instituty je možné využít? Jaký orgán může „narušit“ soukromí domova nezletilých dětí?

Prameny

Občanský zákoník

Občanský soudní řád

Zákon o zvláštních řízeních soudních

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Literatura

Učebnice

Králíčková, Z., Žatecká, E., Dávid, R., Kornel. M.: Právo proti domácímu násilí. Praha: C. H. Beck, 2011.

Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Rodinné právo. 2. vyd. Učebnice. Praha: C. H. Beck, 2017.

Monografie

- Čuhelová, K.: Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. Praha: Wolters Kluwer, 2016;
- Voňková, J., Huňková, M.: Domácí násilí z pohledu žen. Praha: Profem, 2004;
- Marvánová-Vargová, B. Pokorná, D., Toufarová, M.: Partnerské násilí. Linde, 2009;
- Špeciánová, Š.: Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. Praha: Linde, 2003;
- Gjuričová, Š., Kocourková, J., Koutek, J.: Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000;

Studie

Čuhelová, K., Šínová, R. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu a rekonstrukce soukromého práva. Právní rozhledy, 2013, č. 3, s. 104 - 110

Králíčková, Z.: Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda. Bulletin advokacie, 2003, č. 8, s. 84 – 89; Civilněprávní postih domácího násilí – utopie, nebo efektivní budoucí právní úprava? Právo a rodina, 2004, č. 12, s. 7 – 10; Civilněprávní postih domácího násilí – úvahy de lege ferenda (zejména nad sněmovním tiskem č. 828). Acta iuridica olomucensis. Vol. 1, 2005, s. 50 – 53;

Králíčková, Z. David, R.: Rodinné bydlení a domácí násilí. Právní fórum, 2008, s. 429 - 436;

Radvanová, S.: Zdravé rodinné prostředí – jak pro koho. Acta iuridica olomucensis. Vol. 1, 2005, s. 47 – 49;

Melicharová, D.: Dítě jako svědek a oběť domácího násilí. Acta iuridica olomucensis. Vol. 1, 2005, s. 62 – 65;

další dle vlastního výběru

Judikatura ESLP

- Case of Z and Others v. the United Kingdom
- Case of Bevacqua and S. v. Bulgaria
- Case of Osman v. the United Kingdom
- Case of Opuz v. Turkey